

ÚVAHY FILMOVÉ

Zdolávání Taxisova příkopu

V posledním závanu léta vstoupilo do kin hned šest českých hraných filmů. Potvrdily fakt, že vnější okázalost a nosná myšlenka nemusí být vždy v souladu, někdy je mezi nimi dokonce nepřímá úměra. Přinesly zklamání i potěšení, celkově ale mírnou naději přinejmenším pro kinaře, protože návštěvnost domácí produkce, ať již jakékoli kvality, opět zdatně konkuruje zahraničním hitům.

JAN ŽIŽKA Z HOLLYWOODU

Atraktivní nálepka „based on a true story“ se používá, i když příběh té či oné historické postavy, přetvořený filmovými umělci tu do thrilleru, tu do hororu či romace, má se skutečností společného pramálo. Tak i dosud nejnákladnější český film Jan Žižka souvisí s dotyčnou osobou jen velmi volně.

A proč ne? O věrohodnost přece nejde. Jde o návratnost té půl miliardy korun vložené do projektu. Diváci postrádající znalosti o středověké Evropě, papežském schizmatu a husitském hnutí si nechají nabulíkovat cokoli a **Středověk**, jak zní mezinárodní název opusu mířícího do amerických kin, pro ně představuje to, co jim režisér a scenárista Petr Jákl ve svém veskrze současném uchopení historické látky nabízí: Žižka je akční hrdina, žoldnéri bojové komando a krvavá řež zabírá snad polovinu stopáže.

Děj se soustředí do časů předcházejících slavné éře husitské bojovůdce bojujícího za spravedlivé ideje. O oněch Žižkových mladších letech mají dějepisci kusé údaje, což nahrává tvůrčí fantazii filmařů. Na scéně se tedy objevují fiktivní postavy šlechtičny Kateřiny a králova poradce Boreše dosazené do vyprávěny plné velkofilmových klíšé, kde hodní hoši stojí proti zlým a trousí chytlavé proklamace. A nemůže chybět ani trocha toho milostného koření.

Král Václav IV. nechá – podle Petra Jákla v zájmu zafinancování své korunovační cesty do Říma pomocí výkupného – unést paní Kateřinu, snoubenku Jindřicha z Rožmberka, k čemuž najme Žižkovu bandu, toho času kryjící záda panu Borešovi. Žižka ovšem projde jakousi duchovní transformací: z únosce se stane ochránce a z nájemné mlátičky bojovník za svatou pravdu. Iniciátorkou jeho proměny, tudíž i hybatelkou většiny dění je kdo jiný než unesená žena trpící zřejmě Stockholmským syndromem. Skutečná superhrdinka zkušenému hrdlořezovi

zachraňuje život a k tomu jej ideologicky vzdělává. Jediná totiž registruje jakéhosi Jana Husa a sociální citění ji vede k obraně životů ubohých obětí násilných vpádů té i oné protivné strany. Na Kateřiny odkazy k Husovým myšlenkám odpovídá Žižka: *Ale tohle je válka!* Tím ospravedlňuje nejen bezcitnou, takřka nekřesťanskou surovost své družiny, ale zároveň i scenáristické postupy; snímek není o moc víc než sledem drsných bojových scén poslepovaných plytkou historkou v rádobě středověkých kulisách. Vzorem mu prý byl trhák Stateček srdce, ale možná by tuto funkci splnila i dostatečně temná a krvavá počítačová hra. Přes na závěr přišpendlené, všeobecně použitelné heslo o boji za svobodu a přes hekto-

Středověk byl krutý... Druhý zleva Ben Foster v titulní roli Jan Žižky, vpravo od něj Michael Caine v roli lorda Boreše FOTO J. B. J. FILM

v podobě konkrétního morálního dilematu. Maloměstského notáře, váženého pro čestnost a spravedlnost, tlačí soudruzi ke vstupu do strany. Muž pevných zásad odolává, ale podlehne depresi z invaze spřátelených vojsk. Semetrika Věra, jejíž životní náplní je zajišťování chodu domácnosti, přebírá do svých rukou otežte rodiny, které už beztak vládla neustálým sekýrováním. Její pomoc je natolik sebestředná, že se obtížně smiřuje s Václavovou hospitalizací v psychiatrické léčebně a rivalizuje s lékaři.

Manželé, jak hlásá filmový slogan, stojí vždy při sobě. Jejich vztah funguje zřejmě na principu rovnováhy protikladů a oba jsou v něm spokojeni. A i kdyby nebyli, dodržet dané slovo je pro ně téměř otázkou života a smrti. Václav, komunikující s okolím převážně kazatelskými proslovy, své etické postoje deklaroval už v úvodním krédu odkazem ke starozákonní knize Genesis, popisující stvoření světa slovem. Závěr filmu pak představuje osobní exodus, jehož důvod si lze snadno domyslet.

Martin Finger a Gabriela Mikulková se svých poněkud loutkovitých úloh zhostili, jak nejlépe mohli, podporováni uvolněnějšími projevy Táni Medvecké, Jenovéfy Bokové a Marka Geišberga.

Režisérka použila vizuální ozdůbky: řezy v záběru, posouvání postav z centra a fotografické vsuvky, dynamizující pomalý děj členěním na jakési kapitoly. Její silnou stránkou, patrnou už na debutu Chvilky (2018), je vztahová

Trauma osmašedesátého roku nahlíží režisérka Beata Parkanová zevnitř mikrosvěta čtyřčlenné rodiny... Jenovéfa Boková, Gabriela Mikulková a Táňa Medvecká ve filmu Slovo FOTO BONTON FILM

litry prolité krve ale film nevyždímá žádné emoce. Snad vyjma znechucení nad brutalitou, jejímž účelem je kromě potvrzení truismu, že středověk byl krutý, uplatnění bývalých Jáklových kolegů kaskadérů v bojové vřavě, kde ve změti těl zabíraných příliš zblízka a pro jistotu halených kouřem nelze rozeznat, kdo je kdo. A pochopitelně se netřeba pozastavovat nad tím, že vous novopečeného milovníka Žižky je i při dlouhodobém pobytu v lesích vždy vkusně upraven a elegantní Kateřina po mnohadenním strádání stále perfektně nalíčená a učešaná.

Film se kromě rozpočtu pyšní i světovými hereckými hvězdami (Michael Caine, Ben Foster, Til Schweiger, Sophie Lowe), ale na českém trůně kupodivu usedl český herec (Karel Roden) a pár se jich mihne v epizodních rolích.

PŘILÍŠNÁ DOSLOVNOST SLOVA

Další nový film svádí k příměru o králi mezi slepými. Tentokrát ale není tím jednookým Žižka, nýbrž **Slovo**. Komorní snímek Beaty Parkanové, který si odnesl cenu za režii a mužský herecký výkon z karlovarského festivalu, není zdaleka tím nejlepším, co se letos v našich luzích urodilo, ale ve srovnání s Jáklovým veledílem stojí za víc než ironický šleh. Věnuje se historii nepřilíši vzdálené, z níž se nedá odvozovat zrovna národní hrdost husitského typu. Mnohokrát tematizované trauma osmašedesátého roku nahlíží zevnitř mikrosvěta čtyřčlenné rodiny nacházející se v takzvané šedé zóně.

Václav a Věra nejsou ani komunisté, ani aktivní odpůrci režimu a vření doby do jejich domácí pevnosti doléhá

problematika a jemné komunikační nuance. Evokaci všednodennosti ale příliš zaplevelila nekonečnými přípravami jídla, banálními dialogy a prkenými monology.

KŮŇ A ŽENA

Očekávat od Alice Nellis alespoň její standardní úroveň bylo při premiéře filmu Buko docela namístě. Ústřední postavou a katalyzátorem příběhů několika lidí spojených rodinnými a přátelskými svazky je němá tvář. Sedmdesátice Jarmila, jež celý život milovala koně, ale bála se k nim přiblížit, udělá odvážné rozhodnutí zůstat po ovdovění sama na venkově. Za to ji od muže čeká překvapivý posmrtný dárek, který ji přiměje překonat strach, přestat ustupovat okolí a řídit se konečně svými vlastními přáními. Vysloužilý cirkusový bělouš, zdánlivě jen na obtíž, je vlastně extenzí manžela; jako by do něj, pohádkově řečeno, přšla jeho duše. Buko přináší Jarmile nový impulz, navrací ji k životu a zasáhne do životů všech jejích blízkých.

Působivá kamera zachycuje obyčejné krásy venkovské krajiny, detaily lučních trav a orosených pavučin. Vytváří náladu klidného smíření s přírodním koloběhem vzniku a zániku, jež dává naději v přirozenou obnovu a vzkříšení.

Pod přesným režijním vedením září herecké výkony všech představitelů, od Anny Cónové v hlavní po Miroslava Krobota v malé, leč zásadní roli. A vévodí jim, dámy a pánové prominou, kůň Láda. Taxisův příkop, klasickou propast mezi uměleckou kvalitou a diváckou přístupností, zvládl nakonec tento oř, respektive film Buko, překlenout nejlépe.

ZDENA MEJZLÍKOVÁ

Jan Žižka (ČR 2022). Scénář Petr Jákl, Petr Jákl st., Marek Dobeš, Michal Petruš. Režie Petr Jákl. Kamera Jesper Toffner. Hrají Michael Caine, Ben Foster, Til Schweiger, Sophie Lowe, Matthew Goode, Roland Moller, Karel Roden. Distribuce Bioskop. Premiéra 8. září 2022.

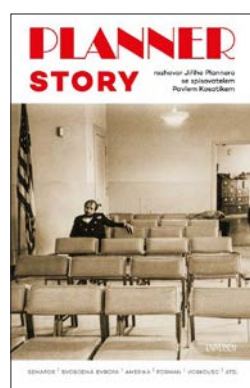
Slovo (ČR 2022). Scénář a režie Beata Parkanová. Kamera Tomáš Juríček. Hrají Martin Finger, Gabriela Mikulková, Jenovéfa Boková, Ondřej Sokol, Marek Geišberg, Taťjana Medvecká, Vladimír Polívka, Boleslav Polívka. Distribuce Bontonfilm. Premiéra 15. září 2022

Buko (ČR 2022). Scénář a režie Alice Nellis. Kamera Matěj Cibulka. Hrají Anna Cónová, Petra Špalková, Martha Issová, Lenka Termerová, Jan Cina, Martin Kubačák, Miroslav Krobot. Distribuce Cinemart. Premiéra 29. září 2022.

KNIHOVNÍČKA

Dobrodruh aneb (Ne)umění rozhovoru

Málokterý životaběh byl tak pestrý a dobrodružný jako cesta životem Jiřího Plannera, dnes už trochu polozapomenuté postavy. Jeho osudy zpřítomňuje knižní rozhovor Pavla Kosatíka Planner Story, který nedávno vydala Euromedia.

Jiří Planner, ročník 1935, za Protektorátu utajený skaut, v raném mládí trochu sígr, který si motorku pořídil za peníze získané tajným rozprodejem otcovy knihovny. První intendant divadla Semafor, recesista ve dvojici s Milošem Kopeckým, penězoměncem korun za dolary, štamgast baru hotelu Palace. Exulant, lektor a moderátor Svobodné Evropy, nejprve v Mnichově a posléze v New Yorku. Příležitostný filmař, vydavatel poslední LP desky V + W Relativně vzato, manažer restaurace, hospodský... A tak dále a tak dále.

S Jiřím Suchým ho seznámil už v roce 1954 Suchého bratranec, novinář Ivan Soeldner. První léta zlaté semaforové éry prožil v úzkém kontaktu s tehdejší kulturní elitou, v roce 1963 při

semaforském zájezdu ve Východním Berlíně navždy přes Checkpoint Charlie opustil „tábor míru a socialismu“.

Kosatíkova knížka je komponována do šestnácti kapitol, které zaznamenávají společenské i osobní události a charakterizují osobnosti, s nimiž se Jiří Planner na své životní pouti setkal.

Nejmíň zajímavé je vzpomínání na Semafor, jsou to fakta a postřehy obecně známé nejen divadelními historikům. A navíc Plannerovy občas

selhává paměť. Waldemara Matušku kupříkladu Suchý „nevyhodil“ (jak říká Planner) ze Semaforu proto, že si k bídnému platu přivydělával na estrádách, nýbrž proto, že se několikrát nedostavil na představení, v němž účinkoval. A též si Planner mohl odpustit vykládat pikanterie. Třeba jak žárlivý manžel Evy Pilarové zpěvačku fackoval, či svou první ženu, sex idol šedesátých let Olgu Schoberovou, popisovat jako „ideální party girl“. V ten moment se z Planner Story stává Bulvár Story.

Ve Svobodné Evropě Planner připravoval a uváděl noční jazzovou hodinku Trailer, přátelil se šéfy stanice i s českou exulantskou komunitou. Pozoruhodné a objevné jsou v této části především ostře načrtnuté portréty Júliuse Firta, Miloše Havla a Pavla Tigrida, který ho několikrát hostil v Paříži.

Celoživotní touha žít v Americe se Plannerovi splnila, když byl přeložen do newyorské redakce Svobodné Evropy. A opět v těchto kapitolách čteme trefné charakteristiky a osobní postřehy

o plejádě kulturních a společenských veličin. A nejen českých. Vypovídají například o Andym Warholovi, Janis Joplin, Milesu Davisovi a „kamarádovi“ Plannera Gerrym Mulliganovi a mnoha dalších velkých jménech světové kultury a showbiznyso dvacátého století – skoro se zdráhám uvěřit, že je to všechno pravda. I špionáž je v jedné americké kapitole zachycena. Planner se dobře znal s agentem StB Karlem Köcherem, jehož československá a sovětská rozvědka nasadila do CIA, a miloval jeho ženu (též špiónku), jíž se marně pokoušel s manželem rozvést.

Zcela uvěřitelné jsou portréty českých osobností Ferdinanda Peroutky, Jiřího Voskovce a Miloše Formana, který do Plannerovy restaurace Duck Joint vodil hollywoodskou hereckou smetánku. Každý z nich jinak maskoval svou vrozenou plachost. Peroutka na konci života prý v nemocničním pokoji dokonce přijímal pouze Plannera a Peroutkova žena Slávka po něm manželovi posílala vzkazy.

Nu ano, kulturní velikáni jsou tu představováni tak trochu v nedbalkách, ale přečteme si tu i řadu neznámých informací, které mají kulturně-historickou hodnotu. Problém a slabost Kosatíkova knižního interview spočívá v jeho formě. Zdá se, že autor pouze přepsal magnetofonový pásek, a tak se tu setkáváme s primitivními otázkami a vsuvkami à la *Co říkala?*, *Ale slyšel jsem, že jste se znali...*, *Chodil jsi s ní?* Plannerovy odpovědi jsou často podobně „neučesané“ banální. Pavel Kosatík je, jak prokázal v mnoha svých knihách, skvělý stylist a Planner též, jak dokazuje jeho citovaný dopis Pavlu Tigridovi) a patrně tu byl záměr dosáhnout co největší autenticity. Jenže kniha není rozhlas a vyhnout se banalitám a nešikovnostem vyžaduje magnetofonový záznam literárně stylizovat. Copak to oba protagonisté nevědí?

JAN KOLÁŘ

Pavel Kosatík: Planner Story. Euromedia Group 2021, 192 stran.